

УДК 502/504 (477)

Л.Г.Руденко, Є.О.Маруняк

КРИТИЧНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ І МОЖЛИВОСТІ ПРИЗУПИНЕННЯ ЇХ ДЕГРАДАЦІЇ ШЛЯХОМ ІНТЕГРАЦІЇ ПОЛОЖЕНЬ КОНВЕНЦІЙ РІО-92

Л.Г.Руденко, Е.А.Маруняк

**КРИТИЧЕСКОЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ СОСТОЯНИЕ ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ УКРАИНЫ И ВОЗМОЖНОСТИ
ПРИОСТАНОВКИ ИХ ДЕГРАДАЦИИ ПУТЁМ ИНТЕГРАЦИИ ПОЛОЖЕНИЙ КОНВЕНЦИЙ РИО-92**

Институт географии Национальной академии наук Украины, Киев

Осуществлен анализ кодексов, законов и действующих в Украине государственных программ по учету в них основных положений глобальных конвенций Рио-92 (Конвенция по биологическому разнообразию, Рамочная конвенция об изменении климата, Конвенция о борьбе с опустыниванием). На основе выявленных в законодательных актах пробелов, важных в контексте охраны природных ресурсов, а также SWOT- анализа сформированы рекомендации по внедрению конвенций Рио-92 по следующим подотраслям: сохранение, охрана атмосферного воздуха и политика в отношении изменений климата; сохранение, охрана и рациональное использование водных ресурсов; сохранение, охрана и рациональное использование земельных ресурсов; сохранение, рациональное использование и охрана объектов растительного и животного мира, ПЗФ, биологического и ландшафтного разнообразия; сохранение недр и их рациональное использование; экологическая безопасность и разрешительно-лицензионная деятельность; мониторинг окружающей природной среды.

Ключевые слова: устойчивое развитие; деградация; конвенции Рио; интеграция; стратегия.

L. Rudenko, Ye. Marunyak

**CRITICAL ENVIRONMENTAL STATE OF UKRAINE NATURAL RESOURCES AND MEANS TO SLOWDOWN THEIR DEGRADATION BY
INTEGRATION OF THE RIO-92 CONVENTION PROVISIONS**

Institute of Geography of the Ukraine National Academy of Sciences, Kyiv

The analysis of codes, laws and current Ukrainian government programs in order to integrate them into the main provisions of global conventions Rio 92 (Convention on Biological Diversity, the Framework Convention on Climate Change, the Convention to Combat Desertification) has been performed. Based on the loopholes identified in the legislation, as well as SWOT analysis, a number of recommendations for the Rio-92 Conventions implementation have been formed in the following sub-sectors: air conservation and protection and policies on climate change; conservation, protection and rational use of water resources; conservation, protection and rational use of land resources; conservation, sustainable use and protection of flora and fauna, NRF, biological and landscape diversity; conservation of mineral resources and their rational use; environmental safety and permits and licenses; environment monitoring.

Keywords: sustainable development; degradation; Rio conventions; integration; strategy.

Непродумані дії людини в процесі ресурсокористування призвели до загальновідомих негативних наслідків, що проявились у стані компонентів природи: змінах їх екологічних природних властивостей, збідненні видового складу флори і фауни та порушенні функціонування природних екосистем, скороченні площ з високим рівнем біотичного і ландшафтного різноманіття, зменшенні запасів корисних копалин, земельних, водних, лісових ресурсів, антропогенному забрудненні навколишнього середовища, екологічних кризах.

Внаслідок інтенсивного природокористування в Україні всі вищеназвані наслідки, без сумніву, мають свій прояв на теренах держави [6, 7], що значною мірою пов'язано з проблемами управління, законодавчої підтримки, екологічної свідомості, відсутністю наскрізного, міжсекторального підходу у регулюванні економічних та соціальних процесів.

Стала очевидною необхідність враховувати тривалі наслідки свого втручання в хід природних процесів, узгоджувати і координувати дії щодо регулювання масштабів антропогенного впливу на планетарному рівні [1].

Стратегічна роль у вирішенні цих завдань належить основоположному документу - «Порядку денному на ХХІ ст.» [4, 5, 6], впровадженню положень трьох глобальних конвенцій: Коевенції з біологічного різноманіття (КБР) [8], Рамкової конвенції про зміну клімату (РКЗК) [11], Конвенції про боротьбу з опустелюванням (КБО)[10].

Виклад основного матеріалу

За підтримки ПРООН/ГЕФ протягом 2014 р. було здійснено SWOT-аналіз та аналіз прогалин у програмах, законодавчих актах і планах у галузі екології і природних ресурсів: збереження, охорона атмосферного повітря та політика щодо змін клімату; збереження, охорона та раціональне використання

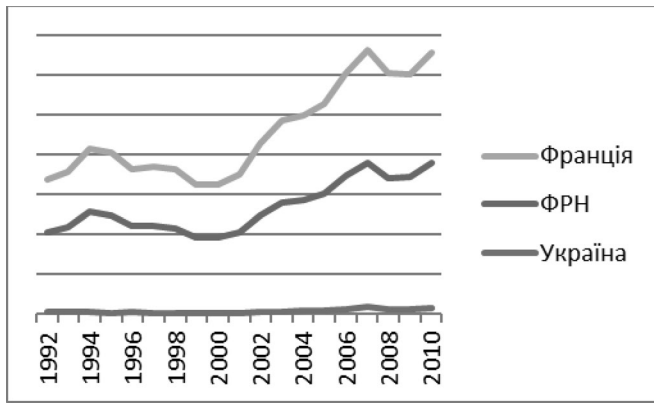

Рисунок 1а. Динаміка ВВП, окремі країни, 1992-2010 рр.

Рисунок 1б. Динаміка викидів CO₂, окремі країни, 1992-2010 рр.

Складено за даними Світового банку [3].

водних, земельних ресурсів, об'єктів рослинного і тваринного світу, ПЗФ, біологічного та ландшафтного різноманіття; збереження надр та раціональне природокористування; екологічна безпека та дозвільно-ліцензійна діяльність; моніторинг навколишнього природного середовища.

Аналіз охоплює 5 Кодексів (Земельний, Водний, Лісовий, Повітряний, Про надра), 58 Законів України, 40 Указів Президента України, 22 Постанови ВР України, 56 Постанов і Розпоряджень КМУ, 6 державних цільових програм [2]. Шляхом експертного їх оцінювання було обрано стратегічно важливі напрями для формування політики названих підгалузей. Серед відібраних для детальнішого аналізу слід назвати Закони України: «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 р.», «Про екологічну експертизу», «Про Державний земельний кадастр», «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року», «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів», «Про екологічну мережу України», «Про охорону земель», «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», «Про охорону атмосферного повітря», «Про природно-заповідний фонд України», «Про охорону навколишнього природного середовища»; Постанови та Розпорядження КМУ: «Про Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища», «Про затвердження нормативів оптимального співвідношення культур у сівозмінах в різних природно-сільськогосподарських регіонах», «Про затвердження Національного плану заходів з реалізації положень Кіотського протоколу до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату» та інші.

Відзначимо, що рівень впровадження конвенцій Ріо істотно різняться як за окремими підгалузями, так і за окремими конвенціями. При цьому для виконання усіх трьох конвенцій типовими проблемами є індикація та систематизація дій щодо їх виконання, а також прийняття окремих національних законодавчих актів (стратегій, планів), зазначених у міжнародних зобов'язаннях України.

Таким прикладом є Національна стратегія (програма чи план дій), що мала б бути прийнята на виконання КБР як самостійний документ, натомість увійшла до Закону про екомережу. Дещо краще склалась ситуація щодо Концепції боротьби з деградацією земель та опустелюванням, що була затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України лише в жовтні 2014 р. Але й досі залишаються проектами Національний план адаптації до зміни клімату на період до 2020 року, Національний план заходів з пом'якшення зміни клімату та відповідні регіональні плани. Варто зазначити, що подібність динаміки викидів парникових газів в Україні та країнах ЄС, які формують відповідну екологічну політику, не є приводом для оптимізму, якщо зважати на обсяг та динаміку ВВП цих країн (рис. 1а, рис. 1б).

Як видно з рисунків, ситуація в Україні та розвинених країнах ЄС абсолютно нерівнозначна, і більш-менш помітне економічне зростання, за відсутності дієвих (запланованих, розроблених і здійснених) заходів призведе до стрімкого зростання антропогенного впливу. Крім того, в законодавстві підгалузі «Збереження, охорона атмосферного повітря та політика щодо змін клімату» основні акценти зміщені на питання економічної вигоди від торгівлі квотами, меншою мірою охоплені проблеми зменшення викидів різних видів забруднювачів, парникових газів та стимулювання заходів щодо забезпечення якості поглиначів та накопичувачів парникових газів.

Таблиця 1. Україна. SWOT-аналіз підгалузі «Збереження, раціональне використання і охорона об'єктів рослинного і тваринного світу, ПЗФ, біологічного та ландшафтного різноманіття» щодо виконання положень КБР

Сильні сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Практично всі стратегічні цілі та цільові завдання відображені у заходах НПД. • Значний масив законодавства відображає активні зусилля щодо розвитку системи природно-заповідних територій та формування екомережі. • Нормативні документи відображають вимоги Конвенції.
Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Цільове завдання 17 щодо прийняття Стратегії, програми чи плану дій формально не виконане – проект Національної програми увійшов до проекту Закону щодо екомережі, існує лише Концепція. • Очевидно, до 2015 р. не будуть виконані завдання, пов'язані з генетичними ресурсами та біобезпекою. • Існують проблеми щодо регулювання питань моніторингу обліку ресурсів рослинного і тваринного світу, особливо щодо інвазивних видів. • Значну кількість заходів НПД у зв'язку з недофінансуванням не виконано чи не буде виконано у зазначені документом терміни. • Відсутність ландшафтного підходу та діючого Закону «Про ландшафти».
Можливості
<ul style="list-style-type: none"> • Залучення наукового потенціалу для вирішення проблем розвитку національної екологічної мережі та обліку ресурсів рослинного і тваринного світу, забезпечення процедури своєчасного надходження даних до інших кадастрів. • Залучення міжнародної фінансової допомоги для виконання заходів НПД. • Впровадження ландшафтного підходу. • Розроблення і затвердження Постановою Кабміну Положення про менеджмент планів національних природних парків. • Використання досвіду регіональних пілотних проектів і програм.
Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • Відсутність фінансового та методичного забезпечення для виконання окремих заходів НПД, внаслідок чого окремі цілі не будуть досягнуті. • Відсутність (недостатність) інтеграції із законодавством інших підгалузей.

Виконання Конвенції про боротьбу з опустелюванням часто наштовхується на недостатнє усвідомлення актуальності цієї проблеми та ризиків зростаючих масштабів деградації земель в Україні. Крім того, виконання конвенцій Ріо в Україні, порівняно з країнами ЄС, значно уповільнено насамперед внаслідок фактичного провалу у впровадженні важливих європейських практик і документів – Водної рамкової директиви, Ландшафтної конвенції, Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті тощо.

Однією з найбільш опрацьованих у рамках національного та міжнародного законодавства є, на нашу думку, підгалузь «Збереження, раціональне використання і охорона об'єктів рослинного і тваринного світу, ПЗФ, біологічного та ландшафтного різноманіття». У таблиці 1. відображено приклад її SWOT-аналізу в розрізі виконання КБР.

Серед прогалин, виявлених для цієї підгалузі, можна назвати відсутність затверджених методичних рекомендацій для розробки екологічної мережі, щодо змісту, критеріїв, єдиної картографічної основи, проблеми організації ведення кадастрів рослинного і тваринного світу [9 та ін.].

Найнедостатніше виконуються положення конвенцій Ріо у підгалузях «Збереження надр та раціональне надрокористування» та «Моніторинг навколишнього природного середовища». У першому випадку йдеться про надзвичайно слабку репрезентацію екологічної складової загалом, у другому – відсутність системних дій щодо ведення кадастрів, розроблення та виконання актуальної державної програми моніторингу. Власне, незважаючи на численні дискусії та обґрунтування системи державного моніторингу, її реальний стан є неприпустимим для сучасної європейської держави. Це стосується як мережі спостережень, так і збереження й використання отриманих даних.

Загалом SWOT-аналіз та аналіз прогалин в інституційній діяльності України щодо конвенцій ООН–92 глобального характеру дав підстави обґрунтувати конкретні висновки та рекомендації. Насамперед відмітимо, що проведене дослідження політики і законодавства щодо природних ресурсів вказує на існування, поряд з певними досягненнями, наскрізних і «покомпонентних» проблем і прогалин.

Відображення вимог трьох конвенцій Ріо у галузі політики щодо природних ресурсів є очікувано високим, що зумовлено кількома факторами. Серед них - галузева «приналежність» значної кількості законодавчих та підзаконних актів до сфери відповідальності Міністерства екології та природних ресурсів (далі – Мінприроди), критичний стан компонентів природи, що має місце в Україні, а також зростаюче усвідомлення залежності між підходами до використання певних видів ресурсів та економічними перевагами, інвестиційною політикою.

До наскрізних позитивних чинників слід віднести розширення міжнародного екологічного співробітництва практично за всіма напрямками діяльності Мінприроди. Одним з найбільших здобутків вважаємо розроблення і затвердження у 2010 р. Закону «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 р.» та у 2011 р. Розпорядження КМУ «Про Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища».

На жаль, ці документи стали також свідченням головної наскрізної прогалини – розриву парадигм між ними та рештою законодавчих актів, прийнятих до 2010 р., що проявилось у різній термінології, відсутності розуміння сучасних підходів до управління природними ресурсами, ідеології сталого розвитку. Очевидно, що і після набуття незалежності України ресурси сприймалися законодавцем за пострадянським стереотипом пріоритетів господарської діяльності, а їх роль у регулюванні та підтриманні середовища, придатного для існування людини, усвідомлена лише в останні роки. Окремі документи є індикаторами формального підходу щодо їх підготовки, що, можливо, пояснюється нестабільністю організаційної структури та кадровими перестановками в Мінприроді, а також ігноруванням думки науковців, стислими часовими рамками при загальному відставанні реакції держави на підтримані міжнародні документи.

Серед прогалин, що мають вплив на стан природних ресурсів, наведено основні:

- Прогалини у веденні та використанні кадастрів.
- Відповідальність за порушення щодо використання природних ресурсів не виконує функцію стримуючого механізму в сучасних реаліях.
- Недостатній зв'язок законодавства щодо природних ресурсів і відповідних заходів з документами територіального та соціально-економічного планування, що нівелює просторовий та економічний аспект екологічної політики.
- Відсутність дієвого механізму міжвідомчої взаємодії (діяльність таких комісій виявляється вкрай неефективною) та залучення наукового потенціалу.
- Неінтегрованість положень інших міжнародних конвенцій та директив ЄС у національну екологічну політику.
- Недосконалий механізм звітності та оприлюднення даних щодо стану навколишнього природного середовища.
- Відсутність затвердженої Стратегії сталого розвитку.

Отже, на основі проведеного аналізу сильних та слабких сторін, а також аналізу прогалин, за окремими підгалуззями можна сформулювати відповідні рекомендації (табл. 2)

Щодо **подолання загальних прогалин** необхідно:

1. Усунути недоліки наповнення і функціонування кадастрів, забезпечити процедуру обміну інформацією та передачу найважливіших індикативних даних до державного містобудівного кадастру з метою врахування інформації про навколишнє природне середовище в територіальному плануванні та будівництві.

2. Збільшити адміністративну та кримінальну відповідальність за правопорушення щодо використання природних ресурсів (відповідні статті Кодексу України про адміністративні порушення та Кримінального кодексу).

3. Забезпечити механізм інтеграції законодавства щодо природних ресурсів і відповідних заходів з документами територіального та соціально-економічного планування, що можливо, очевидно, на основі узгодження процедури передачі даних до Державного містобудівного кадастру, впровадження екологічно-орієнтованого планування, висновки якого враховуватимуться для інших планувальних рішень.

4. Обґрунтувати та інтегрувати механізм управлінсько-наукової взаємодії, який поєднав би галузеву та академічну науку для забезпечення безперервного наукового супроводу підготовки законодавчих актів та

Таблиця 2. Рекомендації для впровадження конвенцій Ріо в секторальну політику України

Підгалузь	Рекомендації
«Збереження, охорона атмосферного повітря та політика щодо змін клімату»	<p>Доопрацювати та внести зміни до Повітряного кодексу України з метою його інтеграції до екологічної політики.</p> <p>Розробити низку доповнень до законодавства підгалузі, що стосуються адаптації до змін клімату і виходять за межі торгівлі квотами та обліку викидів парникових газів, включають проблеми збереження та відновлення якості поглиначів та накопичувачів парникових газів, а отже, корелюють з виконанням зобов'язань по КБР та КБО. Відповідно до цієї мети, а також на виконання зобов'язань по РКЗК затвердити Національний план адаптації до змін клімату на період до 2020 року та Національний план заходів з пом'якшення змін клімату, відповідні регіональні плани та розробити відповідні механізми реалізації. Розробити і затвердити нову Кліматичну програму України.</p>
«Збереження, охорона та раціональне використання водних ресурсів»	<p>Розробити зміни до Водного кодексу України з метою адаптації механізму інтегрованого управління водними ресурсами відповідно до положень Водної рамкової директиви, а також положень щодо адаптації до змін клімату.</p> <p>Розробити та затвердити нову редакцію «Порядку здійснення державного моніторингу вод» з урахуванням положень Водної рамкової директиви.</p> <p>Усунути недоліки ведення державного Водного кадастру шляхом визначення головної організації та регламентації строків і відповідальних за збір і передачу даних, а також автоматизації й відкритості доступу для користувачів.</p> <p>Забезпечити процедуру обміну даними між Водним та іншими видами кадастрів.</p>
«Збереження, охорона та раціональне використання земельних ресурсів»	<p>Інтегрувати до законодавства підгалузі, насамперед до Земельного кодексу, положення щодо впровадження екосистемного підходу, збереження біорізноманіття та підвищення стійкості екосистем, їх адаптації до змін клімату.</p> <p>Згідно з Концепцією, розробити і затвердити державну цільову програму боротьби з опустелюванням та деградацією земель, що відповідатиме одній з ключових вимог КБО.</p> <p>Розробити і затвердити комплексну програму методичної стандартизації та індикації процесів деградації земель, механізму запобігання та призупинення.</p> <p>Прийняти Закон «Про ландшафти» з включенням механізмів екологічно-орієнтованого планування.</p>
«Збереження, раціональне використання і охорона об'єктів рослинного і тваринного світу, ПЗФ, біологічного та ландшафтного різноманіття»	<p>Доопрацювати і затвердити проект Закону «Про державну програму збереження біорізноманіття України» відповідно до вимог КБР.</p> <p>Усунути недоліки ведення моніторингу і кадастрів рослинного і тваринного світу, Червоної книги України через підвищення регламентації щодо термінів збору, передачі, обробки, оприлюднення інформації, відповідальних за організацію цих процесів, вдосконалення процедури матеріально-технічного і фінансового забезпечення, а також інформаційного обміну з іншими кадастрами.</p> <p>Затвердити Закон «Про ландшафти» на виконання Європейської ландшафтно-конвенції, спрямований на збереження ландшафтного та біорізноманіття.</p> <p>Розробити і затвердити методичні рекомендації для Зведеної екологічної мережі та забезпечити інтеграцію відповідних положень до Лісового і Водного кодексів.</p> <p>Розробити і затвердити Закон «Про біосферні заповідники».</p> <p>Інтегрувати у законодавство підгалузі (Закон «Про природно-заповідний фонд», Закон «Про екомережу», Лісовий кодекс та інші) положення щодо адаптації до змін клімату та підвищення якості поглиначів і накопичувачів парникових газів.</p>
«Збереження надр та раціональне надрокористування»	<p>Усунути прогалини щодо забезпечення сталого надрокористування, через:</p> <ul style="list-style-type: none"> внесення змін до Кодексу про надра, Гірничого Закону, Закону про нафту і газ та інших понять та механізмів, що забезпечують впровадження екосистемного підходу, збереження біорізноманіття, запобігання деградації земель, погіршення якості поглиначів і накопичувачів парникових газів; внесення змін до Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 р. щодо заходів з рекультивції порушених земель, обмеження розробки родовищ торфу та забезпечення компенсаційних заходів з відновлення торфовищ; доопрацювання законодавства для інтеграції Кадастру родовищ і проявів корисних копалин до системи інших кадастрів.

«Екологічна безпека та дозвільно-лицензійна діяльність»	Впровадити європейську модель оцінювання впливу на довкілля, що насамперед передбачає адаптацію Стратегічної екологічної оцінки, яка проводиться стосовно планів і програм для сільського господарства, лісового господарства, рибальства, енергетики, промисловості, зокрема гірничодобувної, транспорту, регіонального розвитку, утилізації відходів, водного господарства, зв'язку, туризму, планування розвитку міських та сільських районів або землекористування тощо, розроблення і затвердження Закону «Про стратегічну екологічну оцінку». Забезпечити стандартизацію і прозорість процедури встановлення лімітів використання природних ресурсів, видачі дозволів (автоматизація, реєстр), контролю в цій сфері.
«Моніторинг навколишнього природного середовища»	Кардинально та істотно вдосконалити систему моніторингу. Необхідним є затвердження Постанови (Розпорядження) щодо удосконалення і оновлення Державної цільової екологічної програми проведення моніторингу навколишнього природного середовища з урахуванням потреб реформування системи моніторингу від етапу збору даних до їх обробки і оприлюднення, технічної модернізації відповідних служб, координації роботи різних організацій і відомств, нових підходів до стандартизації та індикації.

виконання їх положень відповідного спрямування.

5. Звернути увагу на інтеграцію і виконання низки інших конвенцій та директив ЄС (Європейська ландшафтна конвенція, Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті, Директива про Стратегічну екологічну оцінку, Водна Рамкова Директива та інші).

6. Забезпечити системну підготовку і видання щорічних Національних доповідей про стан навколишнього природного середовища та щорічних Повідомлень про стан впровадження конвенцій Ріо та реалізацію Концепції сталого розвитку, яку слід невідкладно затвердити в державі.

Основним же кроком є прийняття на державному рівні Стратегії сталого розвитку, що створить умови для забезпечення призупинення деградації компонентів природи, чіткого визначення індикаторів, які відображатимуть результати та структуру моніторингу в різних галузях, а також урахування культурної та просвітницької складових.

Висновки

Проведеним аналізом політик, законів, програм, постанов встановлено, що врахування в них положень глобальних конвенцій Ріо є неповним. Значна кількість законодавчих актів різного типу стосується тією чи іншою мірою сфери відповідальності Міністерства екології та природних ресурсів України. Авторами відмічено позитивні приклади реалізації Україною потенціалу міжнародного співробітництва, ратифікацію та прийняття на державному рівні кількох законів, важливих для збереження й охорони навколишнього природного середовища. Разом з тим, на жаль, і в роки незалежності помітним є незбалансований підхід законодавця до сприйняття ресурсів, що відповідає старим стереотипам їх інтенсивного використання.

Для подолання виявлених у процесі дослідження прогалин слід забезпечити поліпшення законодавчої діяльності, активну співпрацю управлінців і науковців, що практикується в країнах ЄС, враховувати вимоги інших конвенцій, підписаних представниками України, та налагодити дієву освітянську і просвітницьку діяльність.

Література:

1. Наукові засади розробки стратегії сталого розвитку України: монографія / ІПРЕД НАН України, ІГ НАН України, ІППЕ НАН України. – Одеса: ІПРЕД НАН України, 2012. – 714 с.
2. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua>
3. Офіційний сайт Світового банку [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.worldbank.org>
4. Оцінка стану виконання підсумкових документів Всесвітнього саміту зі сталого розвитку (Йоганнесбург, 2002) в Україні / за ред. Л. Г. Руденка. – Київ: Академперіодика, 2004. – 208 с.
5. Програма дій. Повестка дня на 21 век і другі документи конференцій в Рио-де-Жанейро. – Центр «За наше общее будущее», Женева, 1993. – 70 с.
6. Стан виконання в Україні положень «Порядку денного на XXI століття» (2002-2012 рр.). – Київ: Видавничий дім «Академперіодика», 2014. – 355 с.
7. Україна: основні тенденції взаємодії суспільства і природи у XX ст. (географічний аспект) / під. ред. Л.Г.Руденка. – Київ: Академперіодика – 320 с.
8. Convention on Biological Diversity [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.cbd.int/>
9. Global Biodiversity Outlook [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://s3-ap-northeast-1.amazonaws.com/ap1-www-docs/gbo4/gbo4-en.pdf>

10. United Nations Convention to Combat Desertification [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.unccd.int/en/about-the-convention/Pages/About-the-Convention.aspx/>.
11. United Nations Framework Convention on Climate Change [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://unfccc.int/2860.php>.

References:

1. *Scientific basis develop a strategy for sustainable development of Ukraine*: Monograph. (2012); IPREED NAS of Ukraine, IG NAS of Ukraine, IPPE NAS of Ukraine. Odessa: IPREED NAS of Ukraine.
2. The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine: <http://w1.c1.rada.gov.ua>
3. The official site of the World Bank: <http://www.worldbank.org>
4. *Assessment of the final document of the World Summit on Sustainable Development (Johannesburg, 2002) implementation in Ukraine*; Editor L. G. Rudenko (2004). Kyiv: Academperiodica.
5. *The action program. AGENDA 21 and other documents of the Rio de Janeiro (1993) conferences*. Center «For our common future», Geneva.
6. *State of the "Agenda for the XXI Century" (2002-2012yrs.) provisions implementation in Ukraine* (2014). Kyiv: Publishing House «Academperiodica».
7. *Ukraine: Major trends in society and nature interaction in the twentieth century (geographical aspect)*; under ed. L.G.Rudenko. Kyiv: Academperiodica.
8. Convention on Biological Diversity: <http://www.cbd.int/>.
9. Global Biodiversity Outlook: <https://s3-ap-northeast-1.amazonaws.com/ap1-www-docs/gbo4/gbo4-en.pdf>.
10. United Nations Convention to Combat Desertification: <http://www.unccd.int/en/about-the-convention/Pages/About-the-Convention.aspx/>.
11. United Nations Framework Convention on Climate Change: <http://unfccc.int/2860.php>.

Інститут географії Національної академії наук України, Київ

Стаття надійшла до редакції 20.11.2014

УДК 911.10:502/504(477)

С.А. Лісовський

ВРАХУВАННЯ ПОЛОЖЕНЬ КОНВЕНЦІЙ РІО-92 В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

С.А. Лисовский

УЧИТЫВАНИЕ ПОЛОЖЕНИЙ КОНВЕНЦИЙ РИО-92 В КОНТЕКСТЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Інститут географії Національної академії наук України, Київ

С позиции важности внедрения принципов концепции устойчивого развития как задачи для человечества на XXI столетие, проанализированы факторы, обусловившие особенную актуальность перехода Украины к модели устойчивого развития. Акцентировано внимание на важности социальной составляющей в обеспечении устойчивого развития страны и её регионов. Исследовано состояние внедрения положений конвенций Рио в социальную политику в государстве. Разработаны рекомендации по внесению изменений в государственные нормативно-правовые акты в целях более полного учитывания положений конвенций Рио в процессе реализации планов социального развития Украины.

Ключевые слова: конвенции Рио-92; устойчивое развитие; социальная составляющая.

S. Lisowski

CONSIDERATION OF THE RIO-92 CONVENTIONS PROVISIONS IN THE CONTEXT OF SOCIAL COMPONENT PROVISION IN UKRAINE REGIONAL DEVELOPMENT: STATE AND FUTURE PROSPECTS

Institute of Geography of the Ukraine National Academy of Sciences, Kyiv

Considering the importance of the sustainable development principles implementation as a priority task for mankind in the twenty-first century, the factors responsible for particular urgency for Ukraine's transition to a of sustainable development model have been analyzed. The attention has been emphasized on the importance of social component in sustainable development of the country and its regions. The state of the Rio convention's provisions implementation into the country's social policy has been researched. Recommendations for changes in the government regulations presentation directed at fuller Rio conventions' provisions considerations in the process of the Ukraine's social development plans implementation have been designed.

Keywords: Rio-92 conventions; sustainable development; social component.

© С.А. Лісовський, 2014